עין משפט נר מצוה

ם א ב ג מיי' פט"ו מהלכות שבת הלכה טו יז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שנז סעיף א:

מסורת הש"ס

[נ"ל נרבה]

[שבת נב: וש"נ]

פחות מד' שופכן - אי דעביד עוקה שרי, אי לא, אסור. ר' זירא אמר *ד' אמות תיימי, פחות מד' אמות לא תיימי, מאי בינייהו אמר אביי אריך וקטין איכא בינייהו. תנן חצר ואכסדרה מצטרפין לד' אמות. בשלמא לרבי זירא ניחא אלא לרבה קשיא? *תרגמא רבי זירא אליבא דרבה באכסדרה מהלכת על פני כל החצר כולה. ת"ש חצר שאין בה ד' אמות על ד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת. בשלמא לרבה ניחא אלא לר' זירא קשיא? אמר לך ר' זירא הא מני רבנן היא ומתני' ר"א בן יעקב היא, ומאי דוחקיה דר' זירא לאוקמה למתני' כר"א בן יעקב? אמר רבא - מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני "חצר שהיא פחותה" ליתני "חצר שאין בה ד' אמות [א] על ד' אמות" אלא לאו ש"מ דר"א בן יעקב היא ש"מ, והא מדסיפא ר' אליעזר בן יעקב רישא לאו ר"א בן יעקב? כולה ר"א בן יעקב היא וחסורי מיחסרא והכי קתני חצר שהיא פחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת הא ד' אמות שופכין שר"א בן יעקב אומר ביב הקמור ד' אמות ברה"ר שופכין לתוכו מים בשבת: ר"א בן יעקב אומר ביב הקמור: מתני' דלא כחנניא דתניא חנניא אומר אפילו גג מאה אמה לא ישפוך לפי שאין הגג עשוי לבלוע אלא לקלח תנא "במה דברים אמורים בימות החמה אבל בימות הגשמים שופך ושונה ואינו נמנע מ"ט? אמר רבא אדם רוצה שיבלעו מים במקומן. אמר ליה אביי והרי "שופכין, דאדם רוצה שיבלעו וקתני "לא ישפוך"? (א) א"ל התם למאי ניחוש לה: אי משום קלקול חצירו, הא מיקלקלא וקיימא ואי משום גזירה שמא יאמרו "צנורו של פלוני מקלח מים", סתם צנורות מקלחים הם. אמר רב נחמן בימות הגשמים עוקה מחזיק סאתים נותנין לו סאתים, מחזיק סאה נותנין לו סאה בימות החמה מחזיק סאתים נותנין לו סאתים, סאה אין נותנין לו כל עיקר, בימות החמה נמי מחזיק סאה ניתיב ליה סאה? גזירה דלמא אתי ליתן ליה סאתים, א"ה בימות הגשמים נמי ליגזור? התם מאי ניחוש לה: אי משום קילקול הא מיקלקלא וקיימא אי משום גזירה שמא יאמרו "צנורו של פלוני מקלח מים, סתם צנורות מקלחין הן אמר אביי *הלכך אפילו כור ואפילו כוריים: וכן שתי דיוטאות זו כנגד זו: אמר רבא אפילו עירבו אמר (*ליה) אביי מאי טעמא אילימא משום נפישא דמיא והתניא אחת לי עוקה ואחת לי גיסטרא, בריכה, ועריבה, אף על פי שנתמלאו מים מערב שבת שופכין לתוכן מים בשבת אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רבא לא

פחות מד'. אינו ראוי לזלף. ושופכן, וכי נפקי מקיימא מחשבתו וגזור רבנן עליה דילמא אתי למישרי זריקה בהדיא לרה"ר: **תיימי.** מיא בד' אמות ראוין ליבלע סאתים הלכך אי נמי נפקי לבר לא מקיימא מחשבתו: **דאריך וקטין.** כגון שישנה ח' אמות על שתים דאיכא קרקע כשיעור ד' מרובעות ויש מקום להבלע סאתים אבל לזלף אינה ראויה: (*לרבה) אסור לשפוך בלא עוקה לר' זירא לא בעי עוקה ובין למר ובין למר ד' אמות דמתני' באורך וברוחב משמע דאי לא יהיב שיעורא נמי לפותיא אין כאן שיעור מפורש כלום ומשמע אפילו רחבה משהו וליכא לאוקומי בה טעמא: **תנן החצר והאכסדרה מצטרפין לד' אמות.** לפותרה מן העוקה קס"ד באכסדרה העומדת חוץ לחצר כנגד אחד מן המקצועות ומצטרפת להשלים השיעור אלמא טעמא כדי שיהא שם שיעור לבליעת המים' הוא דהא הכא לאו ד' מרובעות ניהו דליתחזו לזלף: **באכסדרה מהלכת על פני כל החצר.** כגון חצר ארבע על שתים ואכסדרה מהלכת על פני כולה להשלים ד' על ד': "ד' אמות על ד' אמות" גרס בברייתא אלמא מרובעות בעינן: **הא מני רבנן היא.** דלא שרו ליה משום שיעור מקום בליעת המים כדתנן במתני' "אפילו ביב מאה אמה לא ישפוך לתוכו אלא על הגג או על החצר" אלמא טעמא דידהו משום זילוף הוא וגבי ביב מגלי דעתיה דקא שפיך דלאו בר זילוף הוא, ורישא דמתני' ר"א בן יעקב היא דאמר טעמא משום שיעור מקום לבליעה כדתנן "ביב שהוא קמור ד' אמות": **ומאי דוחקיה דרבי זירא.** לפרושי מתני' משום דתיימי מיא ושרי ליה באריך וקטין ומיבעי ליה לאוקומי כר"א לוקמה דבעיא ד' אמות מרובעות ומשום זילוף וכרבנן: **שהיא פחותה.** משמע שחסר שיעורה הא יש בה שיעור ד' אמות על ד' אמות לא שנא בריבוע ולא שנא באריך וקטין שרי: **ליתני חצר שאינה ד' על ד' אמות.** דמשמע שאינה עשויה בריבוע זה ואפילו יש בה כשיעור: **מתני'.** דקתני לרבנן "אבל שופך הוא על הגג והן יורדים לביב" כלומר לעבר החקוק בו: **דלא כחנניא.** דלדידיה בחצר שרי, בגג אסור, גגין שלהן לא היו משופעין אלא חלקין כעין עליות שלנו וטחין אותו בטיט מעזיבה וחוקקין צנורות לקלח גשמים ושופכין השופכין שם: **במה דברים אמורים.** דצריך עוקה: **שיבלעו במקומן.** ולא איכפת ליה דניפקו דבלאו הכי חצרו מטונפת ועומדת מפני הגשמים: **א"ל אביי והרי שופכין.** השפכין לו לביב ארוך מאה אמה שיש בו שיעור להיבלע בו וקא אמרו רבנן במתניתין "לא ישפוך"; להכא דביב קרי "שופכין" סתמא ולהכא דחצר קרי "מים" לפי שפעמים הוא מזלפן: **התם.** בימות הגשמים למאי ניחוש אי משום דניחא ליה דניפקו משום קלקול חצרו: **הא מקלקלא וקיימא.** בגשמים: **אי משום שלא יאמרו.** ואתי למעבד בימות החמה אי נמי אתי למימר שרי לזרוק בהדיא לרה"ר דמה לי בצנור ומה לי ברה"ר ממש, האי נמי להכי מתכוון, הא ליכא למיחש, דסתם צנורות בימות הגשמים מקלחין הן ואמרו "מי גשמים ניהו" אבל גבי ביב בימות החמה אע"ג דיש בו שיעור ואדם רוצה שיבלעו במקומן איכא למיחש "שמא יאמרו": **מחזיק סאה.** עוקה נותנין לו רשות להסתפק ולשפוך סאה והאי דקאמרי לעיל "שופך ושונה ואינו נמנע" ס"ל לר"נ בעוקה קטנה ושיעור מדתה קאמר תנא דברייתא דשרי: **התם למאי ניחוש לה.** אי נמי אתי למיתב סאתים לא איכפת לן דהא הוא גופיה לא יליף מינה חורבה למימר כי היכי דשרי ליה לשפוך בעוקה זו כדי לצאת לחוץ ה"נ שרי למשדינהו לברא' דהא לא מקיימא מחשבתו ולא ניחא ליה דליפקו מיא דהא חצרו מקלקלא וקיימא: **ואי משום שמא יאמרו.** הרואים הרי צנורו של פלוני כו' וסבורין שהוא מתכוון לכך: **סתם צנורות כו'.** ומיהו לכתחלה לא שרינן ליה טפי משיעורא: **אמר אביי הלכך.** כיון דליכא למיחש למידי: **אפילו כור וכוריים.** קא שרי תנא דברייתא: **ואפילו עירבו.** שתי העליות דליכא למיחש אי שרי להו להני ע"י עוקה דהך אתי לאפוקי מאני מן הבתים ולהורידן לחצר בהדיא עד שפת העוקה ברגליהם וקא מטלטל בחצר דלא מיערב, אפילו הכי אסור: **משום נפישא דמיא.** דיש כאן ארבע סאים לשני בתים: **גיסטרא.** כלי חרס שנסדק ונתנו שם חציו לקבל המים להכי נקט גיסטרא דלא חזיא לתשמישא אחרינא: **בריכה.** חריץ רחב כעין בור שעושין לדגים: **עריבה.** ספינה קטנה: ה"ג

תנא במה דברים אמורים. פי' הקונט' במה דברים אמורים דצריך עוקה ולפירושו צ"ל דלרב נחמן דבסמוך ה"פ במה דברים אמורים שצריך עוקה של סאתים אבל בימות הגשמים אין צריך עוקה של סאתים אבל עוקה של סאה צריך ודוקא כדי מדתה שופך ושונה בה וכן פירש בקונטרס בסמוך והא דלא מייתי הש"ס הך ברייתא לעיל אמתני' דעוקה משום דבעי לאקשויי עלה ממתני' דביב ור"ת מפרש דאמתני' (ב) לא ישפוך על הביב קיימא ברייתא והא דקאמר והרי שופכין כלומר והרי ביב וגרסינן אלא למאי ניחוש לה ולא כמו שכתוב בספרים אלא התם:

מחזיק סאתים נותן לתוכו סאתים. לאו דוקא סאתים אלא אפילו כוריים דאי לאו הכי אין חילוק בין סאתים לסאה: לא

רבינו חננאל

סאתים מים אדם עשוי להסתפק בכל יום בחצר שהוא בד' אמות ולמעל' ניחא ליה לאיניש לזלפן בחצר שהיא פחותה מד' אמות שופכן. אי איכא עוקא להתקבץ בה המים שרי ואי לא נעשה כשופכין מבחוץ לחצר ברה"ר ואסור. רב זירא אמר בד' אמות תיימי מיא פחותה מד' אמות לא תיימי מיא בחצר אלא נפקא ברה"ר ואמר אביי חצר אריכא וקטינא (דאי) איכא בינייהו לרבה אסור דהא לא מזדלפו לרב זירא שרי דהא כיון דאריכא תיימי מיא. תנן חצר ואכסדרא מצטרפין לד' אמות קשיא לרבה. ופריק כגון שהיתה אכסדרה מקפת את החצר שנמצאת החצר והאכסדרה ד' אמות על ד' אמות. ת"ש חצר שפחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת. קשיא לר' זירא ומשני הא רבנן היא דבעי ד' אמות על ד' אמות ומתניתין ר' אליעזר בן יעקב היא. דתנן ביב שקמור ד' אמות ברה"ר שופכין לתוכו מים בשבת הנה אע"פ שאין בו ד' אמות על ד' אמות קתני שופכין לתוכה מים בשבת. ומאי דוחקי דרב זירא לאוקומי למתני' כר' אליעזר בן יעקב נוקמה כרבנן. אמר רבא מתני' קשיתיה מאי איריא חצר שפחותה מד' אמות ניתני חצר שאין בה ד' אמות אלא מאי פחותה פחותה מכל צד. הא אריכא וקטינא שופכין. והכי קתני חצר שפחותה מד' אמו' אין שופכין לתוכה מים בשבת. הא יש בה ד' אמות שופכין שר' אליעזר בן יעקב אומר ביב שקמור ד' אמות ברה"ר שופכין לתוכו מים בשבת. פי' ביב קמור (י' קנ"א היא מסיל מיצהר"ג). מתני' דקתני אבל שופך לגג והן יורדין לביב דלא כחנניה דתניא חנניה אומר אפילו גג ק' אמות לא ישפוך לתוכו מים לפי שאין הגג עשוי לבלע אלא לקלח לרה"ר. תנא במד"א בימות החמה אבל בימות הגשמים שופך ושונה ואינו נמנע. מאי איכא למימר שמא יאמרו צינורו של פלוני מקלח מים. סתם צינורות מקלחין הן. אמר רב נחמן בימות הגשמים עוקה מחוקת סאתים נותנין לו סאתים סאה נותנין לו סאה בימות החמה מחוקת סאתים נותנין לו סאתים סאה אין נותנין לו כל עיקר. ואמרינן בימות החמה נמי ניתיב לו סאה גזירה שמא יתן לו בה סאתים אי הכי בימות הגשמים נגזור ופרקינן הכי השתא בימות הגשמים במאי ניחוש לה אי משום חצרו הא קא מיקלקלא וקיימא כו' א' אביי הלכך אפילו כור אפילו כוריים שרי: פיסקא וכן ב' דיוטאות ב' חצרות זו כנגד זו מקצ' כו'. אמר רבה אפילו עירבה ב' דיוטאות זו עם זו אסור לשפוך זו שאין לה עוקה (של זו) לשל זו שיש לה עוקה. ומקשה אביי מ"ט גזרינן דלמא אתי לאפושי בעוקה אי הכי אפי' עירבו נגזור דלמא אתי לאפושי יתר מבית סאתים בעוקה. ותוב מי חיישינן לרבויי מיא. והתניא אחת

הגהות הב"ח

(א) גמ' וקתני לא ישפוך א"ל נ"ב כן הוא בספרים אחרי' אבל התוס' גרסי אלא: (ב) תוס' ד"ה תנא וכו' דאמתניתין דלא ישפוך:

הגהות הגר"א

[א] גמ' תיבות על ד' אמות מוקפות.

מבנה
Δ זלוגת ר' זירא
∇ זלוגת רבה

נושא
היתר שפיכת מים בימות הגשמים

מבנה:
בימות: (א) הגשמים (ב) החמה

נושא/מבנה
ב' לשונות ברבא להסביר הא דקתני דדיוטא זו אסורת לשפוך מימיה לעוקה שבתוך חבירו